

Exam. Code : 103206

Subject Code : 1190

B.A./B.Sc. 6th Semester

MUSIC (Vocal)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—50

Note :— There are *eight* questions in all. 1st question consists of *ten* objective type questions which are compulsory, carrying 1 mark each. The candidate should attempt *five* questions in all, by choosing *four* more questions from Q. 2 to Q. 8 which carries 10 marks each.

1. (i) Pandit Bhimsen Joshi was related with which Ghrana ?
(ii) Write thata of Raga Bageshwari.
(iii) Which raga having Re, Ma Varjit ?
(iv) Name the Ghrana of Ustad Bade Ghulam Ali Khan.
(v) How many matras are there in Dhmaar taal ?
(vi) How many thatas are there in Dakshini Music System ?
(vii) Name the Ghrana which is popular for 'Dhrupad Ang ke Aalap'.
(viii) How many Rasas were defined in Natya Shastra ?
(ix) Name the Ghrana of Girija Devi.
(x) What is the definition of Sargam Geet ?
2. What is the position of Indian music in the modern period ? Write.

3. Write short notes on any *two* of the following :
  - (i) Raag Malika
  - (ii) Saadra
  - (iii) Sargam Geet.
4. Write in detail about Kirana and Agra Ghranas of Khyal Gayaki.
5. Write detailed description with notation of Raga Kalawati or Jaunpuri.
6. What is the role of Devotional music in Human life ?
7. Write life sketch and contribution of Girija Devi in the field of music.
8. What is the contribution of Shri Guru Gobind Singh Ji towards Indian music ?

(Punjabi Version)

ਨੋਟ:— ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 8 ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਹੋਣਗੇ।

1. (i) ਪੰਡਤ ਭੀਮਸੇਨ ਜੋਸ਼ੀ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੀ ?
- (ii) ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼ਵਰੀ ਦਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਕਿਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਰੇ, ਮਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ?
- (iv) ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਘਰਾਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (v) ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
- (vi) ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਥਾਟ ਹਨ ?
- (vii) ਧਰੁਪਦ ਅੰਗ ਦੇ ਅਲਾਪ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਘਰਾਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?
- (viii) ਨਾਟਯਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

- (ix) ਗਿਰੀਜਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (x) ਸਰਗਮ ਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ?
2. ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ?
ਲਿਖੋ।
3. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (i) ਰਾਗ ਮਲਿਕਾ
- (ii) ਸਾਦਰਾ
- (iii) ਸਰਗਮ ਗੀਤ।
4. ਖਿਆਲ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਕਿਰਾਨਾ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਘਰਾਣੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
5. ਰਾਗ ਕਲਾਵਤੀ ਜਾਂ ਜੌਨਪੁਰੀ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।
6. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੀ ਹੈ ?
7. ਗਿਰੀਜਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
8. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ ?

(Hindi Version)

- ਨੋਟ :— ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਮੇਂ ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿਏ ਗਏ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਮੇਂ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿਏ ਗਏ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਤਿਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਯ ਕਰਨੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 2 ਸੇ 8 ਮੇਂ ਸੇ ਕੋਓਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇਂ। ਪ੍ਰਤਿਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ 10 ਅੰਕ ਹੈਂ। ਕੁਲ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇਨੇ ਹੋਂਗੇ।
1. (i) ਪਠਿਤ ਭੀਸ਼ੇਨ 'ਜੋਸ਼ੀ ਕਿਸ ਘਰਾਨੇ ਕੇ ਸਾਥ ਸਮਬੰਧ ਰਖਤੇ ਥੇ ?
- (ii) ਰਾਗ ਭਾਗੇਸ਼ਵਰੀ ਕਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।

- (iii) रे, मा वर्जित वाला राग कौनसा है ?
- (iv) उस्ताद बड़े गुलाम अली खां के घराने का नाम बताओ ।
- (v) धमार ताल में कितनी मात्राएं होती हैं ?
- (vi) दक्षिणी संगीत पद्धति में कितने थाट हैं ?
- (vii) 'ध्रुपद अंग के आलाप' के लिए कौनसा घराना लोकप्रिय है ?
- (viii) नाट्यशास्त्र में कितने प्रकार के रसों की परिभाषा दी गई थी ?
- (ix) गिरिजा देवी के घराने का नाम बताओ ।
- (x) सरगम गीत की क्या परिभाषा है ?
2. आधुनिक काल में भारतीय संगीत की क्या स्थिति है ? लिखो ।
3. निम्नलिखित में किन्हीं दो पर लेख लिखो :
- (i) राग मल्लिका
- (ii) सादरा
- (iii) सरगम गीत ।
4. ख्याल गायकी के किराना और आगरा घराने के बारे में विस्तार से लिखो ।
5. राग कलावती या जौनपुरी का वर्णन स्वरलिपि के साथ विस्तार सहित लिखो ।
6. भक्ति संगीत की मानव जीवन में क्या भूमिका है ?
7. गिरिजा देवी का जीवन परिचय और संगीत के क्षेत्र में उनका योगदान लिखो ।
8. भारतीय संगीत के प्रति श्री गुरु गोबिंद सिंह जी का क्या योगदान है ?